

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΔΕΤΙΚΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΠΙΚΟΥΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ*

Ευστάθιος Γ. Δημητρόπουλος**

Καθηγητής Ψυχολογίας και Παιδαγωγικής

Παναγιώτης Π. Αλιάνης***

Κοινωνικός Λειτουργός

Πρόεδρος του ΣΚΛΕ

Στην εργασία αυτή επιχειρείται μια γενική εισαγωγή στην έννοια, στο ρόλο και στις εφαρμογές της Συμβουλευτικής, σε μια προσπάθεια προώθησής της στη χώρα μας. Αρχικά οριοθετείται η έννοια το περιεχόμενο και ο σκοπός της Συμβουλευτικής. Κατόπιν γίνεται συνοπτική παρουσίαση μερικών βασικών εφαρμογών της, σ' άλλες χώρες και στη δική μας. Τέλος διερευνάται η σχέση της Συμβουλευτικής με τους άλλους θεσμούς - και λειτουργούς - επικούρησης του ανθρώπου και τις αντίστοιχες λειτουργίες τους, ώστε να δειχθεί η συνδυαστική λειτουργία της Συμβουλευτικής μεταξύ των συγγενών επιστημών - επαγγελμάτων.

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αυτή η εργασία ετοιμάστηκε από κοινού από τους δύο συγγραφείς, σε μια ενιαία προσπάθεια προαγωγής της Συμβουλευτικής στη χώρα μας και διαμόρφωσης μιας διεπιστημονικής - διεπαγγελματικής θεώρησής της.

* Εισήγηση στην ημερίδα "Συμβουλευτική έννοια - σκοπός - Ειδικές εφαρμογές" που οργάνωσαν στην Αθήνα στις 23 Μαΐου 1992, η Ελληνική Εταιρεία Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (Ε.Λ.Ε.Σ.Υ.Π.) και ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος (Σ.Κ.Λ.Ε.)

** Επικοινωνία: Τ.Θ. 60077, 15031 ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, τηλ. 6011.253.

*** Επικοινωνία: Ν. Πλαστήρα 39, 14123 Λυκόβρυση, τηλ. 8011.856.

1. Σκοπός

Κύριος σκοπός αυτής της εργασίας είναι μια εισαγωγική, γενική παρουσίαση της Συμβουλευτικής και της φιλοσοφίας των συγγραφέων σχετικά με τη χρησιμότητα και χροιά της. Ειδικότερα, επιχειρείται παρακάτω:

- α. Μια οριοθέτηση της έννοιας και του περιεχομένου της Συμβουλευτικής, όπως αυτά αντανakλώνται στην κλασσική διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική,
- β. Μια περιδιάβαση στους σκοπούς της Συμβουλευτικής, γενικούς και ειδικούς.
- γ. Μια συνοπτική αναφορά στις ειδικές εφαρμογές της Συμβουλευτικής, διεθνώς αλλά κατά κύριο λόγο στη χώρα μας.
- δ. Μια γενική αναφορά στο ρόλο της Συμβουλευτικής ως λειτουργίας συνδετικής στο χώρο των υπηρεσιών και θεσμών επικούρησης του ανθρώπου (Δημητρόπουλος 1992β).

2. Χροιά της προσέγγισης

Στις επεξεργασίες του θέματος της Συμβουλευτικής στο κείμενο αυτό, το κεντρικό ενδιαφέρον και η κύρια έμφαση εντοπίζονται στην επιστημονική όψη. Ενδιαφέρει, δηλαδή τους συγγραφείς αποκλειστικά και μόνο η Συμβουλευτική ως επιστημονική περιοχή, γνωστικό αντικείμενο. Δεν τους απασχολεί η επαγγελματική, η συνδικαλιστική, η συντεχνιακή κλπ. όψη του θέματος. Ούτε αποτελούν ενδιαφέρον τους οι πιθανές επιδιώξεις ομάδων ατόμων, ομάδων επαγγελματιών, σε σχέση με την εφαρμογή της Συμβουλευτικής, στο σύνολό της ή κάποιων λειτουργιών της μόνον. Τους ενδιαφέρει η Συμβουλευτική ως Συμβουλευτική Επιστήμη, γιατί αυτής η προαγωγή αποτέλεσε και το κίνητρο της συνεργασίας αυτής.

B. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

Ετυμολογικά, ο όρος “Συμβουλευτική” προέρχεται από το “συν-βουλεύομαι”, με την ειδική έννοια του “συν-εξετάζω με κάποιον ένα θέμα” κατ’ επέκταση, συν-εξετάζω με κάποιο άτομο το πρόβλημά του, και τον διευκολύνω στην εξεύρεση ικανοποιητικής λύσης.*

Με τον όρο αποδίδεται στα Ελληνικά το αγγλικό counseling, το γαλλικό conseil κλπ. - αν και ο όρος Counseling τείνει να χρησιμοποιείται σε πολλές γλώσσες.

Σε μια προσπάθεια προσδιορισμού της έννοιας της Συμβουλευτικής αναλυτικότερα, τρεις είναι οι συνήθως ακολουθούμενες προσεγγίσεις. Θεωρήθηκε, δηλαδή, η Συμβουλευτική ως ένα από τα παρακάτω ή ως όλα αυτά μαζί.

1. Διαδικασία - Σκοπός

Σ’ αυτή τη γραμμή σκέψης, Συμβουλευτική είναι η διαδικασία εκείνη κατά την οποία (α) ένα άτομο

* Είναι προφανές ότι το “συμβουλεύω” με την έννοια του “παρέχω συμβουλές” δεν αντανakλά τον χαρακτήρα της συμβουλευτικής σχέσης, και καλόν είναι να αποφεύγεται.

- ή ένα σύνολο ατόμων - που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα, προσέρχεται οικειοθελώς σε (β) έναν ειδικευμένο λειουργό, που διαθέτει επαρκή κατάρτιση αλλά και βούληση να βοηθήσει το άτομο αυτό, (γ) μέσα σε ένα πλαίσιο δομημένο έτσι ώστε να διευκολύνεται η δημιουργία μιας σωστής και αποτελεσματικής συμβουλευτικής σχέσης μεταξύ των δύο μερών.

2. Επιστημονική Περιοχή

Προφανώς η Συμβουλευτική δεν αποτελεί ακόμη ανεξάρτητη, αυτοτελή επιστήμη. Σαφώς όμως αποτελεί μια ευδιάκριτη επιστημονική περιοχή, που προσδιορίζεται από τη θεωρία και τη μεθοδολογία της (θεωρητικό υπόβαθρο και πρακτικές εφαρμογές), καθώς και από τους σκοπούς της και τις επιδιώξεις της, όπως όλα αυτά στη διεθνή βιβλιογραφία εντάσσονται στο χώρο της Συμβουλευτικής. Με αυτή την έννοια, σ' άλλες χώρες έχει εξελιχθεί σε επάγγελμα, με δικές του πανεπιστημιακές σπουδές, δικές του εφαρμογές, δικές του εξειδικεύσεις (βλ. παρακάτω).

3. Μέθοδος

Είναι, τέλος η Συμβουλευτική και μέθοδος, έτσι τουλάχιστον θεωρείται από αρκετούς. Είναι συγκεκριμένη μορφή παρέμβασης για βοήθεια στο άτομο, η "συμβουλευτική παρέμβαση", που στην πράξη μπορεί να ποικίλλει από απλή προληπτική ενέργεια μέχρι αντιστάθμιση και θεραπεία· από απλές τεχνικές συνεργασίας και επικοινωνίας μέχρι τις πιο σύγχρονες θεραπευτικές πρακτικές (εκτός, βέβαια, από τις αμιγείς ψυχιατρικές μεθόδους).*

Είναι προφανές από τις παραπάνω αδρές οριοθετήσεις ότι η χροιά της Συμβουλευτικής είναι κατά κύριο λόγο προληπτική, όσο και αν δεν απορρίπτονται οι παρεμβάσεις αντισταθμιστικού σκοπού και περιεχομένου.

Όπως σημειώθηκε, η Συμβουλευτική δεν αποτελεί ακόμη ανεξάρτητη επιστήμη. Στηρίζεται, σε σχέση με τη θεωρητική και μεθοδολογική της υπόσταση, σε άλλες επιστήμες.

Δανείζεται, φερ' ειπείν, θεωρία και μεθόδους από την ψυχολογία. Από διάφορους κλάδους της. Ένας κλάδος της ψυχολογίας, εξάλλου, η "Συμβουλευτική ψυχολογία", είναι προέκταση της Συμβουλευτικής, με την οποία έχει σε μεγάλη έκταση κοινό περιεχόμενο. Χρησιμοποιεί, ακόμη, πολλά στοιχεία της Παιδαγωγικής, δεδομένου μάλιστα ότι πολλές εφαρμογές της σχετίζονται άμεσα με το σχολείο ή έχουν τη μορφή μάθησης - διδασκαλίας. Κατ' επέκταση, κάνει χρήση κι άλλων επιστημών, όπως η Κοινωνιολογία, η Φιλοσοφία κλπ.

* Για συζητήσεις σχετικές με την έννοια της Συμβουλευτικής βλ. μεταξύ άλλων Δημητρόπουλος 1992α και 1992β, Shertreer και Stone 1981, Tyler 1969, Ivey et al 1987, και ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ, τ. 1, 1966.

Γ. ΣΚΟΠΟΣ-ΣΗΜΑΣΙΑ

1. Σκοπός - Αντικείμενο

Όπως εύκολα συμπεραίνεται και από τα παραπάνω, σε μια γενική θεώρηση η Συμβουλευτική έχει ως κύριο αντικείμενο ενδιαφέροντος τον άνθρωπο· τον πολύπαθο άνθρωπο της σημερινής πολυδαΐδαλης, πολυσύνθετης και ακαθοδήγητης κοινωνίας μας, η οποία στην πράγματι ειλικρινή πρόθεση και προσποάθειά της να βοηθήσει τον άνθρωπο να λύσει τα προβλήματά του, του δημιουργεί καινούργια και δυσκολότερα.

Ως κύριο σκοπό της λοιπόν έχει η Συμβουλευτική να βοηθήσει, με τη γνώση, έγκαιρη και αποτελεσματική παρέμβαση άμεσης ή έμμεσης επικούρησης τον άνθρωπο, προκειμένου ο τελευταίος να εξασφαλίσει την επιτυχήστερη δυνατή προσαρμογή στο σημερινό δύσκολο κοινωνικό κλπ. περιβάλλον του. Ταυτόχρονα, στοχεύει να το βοηθήσει να αναπτυχθεί σωστά και να εξελιχθεί σ' ένα υγιές, πλήρες και αυτοπραγματούμενο άτομο, που θα έχει τη βούληση και την ικανότητα να συνυπάρξει με τα άλλα άτομα της κοινωνίας του και να συνδημιουργήσει μαζί τους το ίδιο τους το περιβάλλον και να χτίσει το ίδιο τους το μέλλον.

Στο πλαίσιο αυτό σκέψης είναι προφανώς η ανάγκη και για διευκόλυνση του ατόμου να γνωρίσει τις διάφορες όψεις (φυσική, κοινωνική, πολιτιστική, επαγγελματική, οργανωτική, εκπαιδευτική κλπ.) αυτού του περιβάλλοντος, ώστε να είναι δυνατή η διαμόρφωση της “σωστής σχέσης” προσαρμογής σ' αυτό το περιβάλλον. Μ' αυτή όμως την έννοια, γίνεται προφανής η ανάγκη μετατόπισης του επίκεντρου της προσπάθειας της Συμβουλευτικής: ναι, ο άνθρωπος· ναι, το περιβάλλον του, αλλά πολύ περισσότερο η σχέση μεταξύ των δύο. (Δημητρόπουλος 1992β, Brammer και Shotrom 1968).

Αν στα παραπάνω προστεθεί και η ευρωπαϊκή διάσταση της σημερινής μας πραγματικότητας, η οποία αναγκαστικά διευρύνει τους ορίζοντες του περιβάλλοντος για τη χώρα μας (για την κάθε χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και το κάθε μέλος της ξεχωριστά γίνεται σαφές ότι η ανάγκη για συμβουλευτική παρέμβαση προς άτομα αλλά και ομάδες ατόμων και ευρύτερα σύνολα, γίνεται πιο έντονη και ο ρόλος της Συμβουλευτικής πιο καθοριστικός.

Από τον παραπάνω γενικό σκοπό απορρέουν οι ειδικοί σκοποί της Συμβουλευτικής, οι οποίοι είναι χιλιάδες και φυσικά διαφοροποιούνται σε σημαντικό βαθμό από χώρο σε χώρο εφαρμογής της, από κατηγορία σε κατηγορία ατόμων, από ομάδα σε ομάδα κοκ. (βλ. παρακάτω).

2. Σημασία - Χρησιμότητα

Επί της χρησιμότητας και της σημασίας της Συμβουλευτικής θα μπορούσε να επιχειρηματολογεί κανείς για ώρες. Είναι τόσες πολλές και τόσο μεγάλες οι ανάγκες του ανθρώπου της σημερινής κοινωνίας (που θα πολλαπλασιαστούν στις κοινωνίες που έρχονται), είναι τόσα πολλά τα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν τα άτομα, είναι τόσοι πολλοί οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν ιδιαίτερα για τους νέους, είτε αυτοί είναι στο σχολείο είτε έξω απ' αυτό, και είναι τόσο επικίνδυνες και αμετάκλητες μερικές από τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στον άνθρωπο, που η ύπαρξη θεσμών επικούρησης του ανθρώπου, όπως η Συμβουλευτική, μετατρέπεται πλέον από πολυτέλεια σε άμεση ανάγκη για το άτομο και υποχρέωση για το κοινωνικό σύνολο. Η Συμβουλευτική, συνεπώς, έρχεται ως μια ανταπόκριση

της κοινωνίας στο κάλεσμα του ανθρώπου για βοήθεια - δυστυχώς πρώτα δημιουργούνται τα προβλήματα κι ύστερα αναζητούνται οι λύσεις - είτε προκειμένου να προλάβει τα προβλήματα, (προληπτικός ρόλος), είτε προκειμένου να τα αποτρέψει (αποτρεπτικός - εξισορροπητικός ρόλος), είτε προκειμένου να τα αντισταθμίσει (αντισταθμιστικός - θεραπευτικός ρόλος).

Το γεγονός αυτό καθαυτό εξάλλου ότι η Συμβουλευτική, όπως και οι άλλες μορφές προσπαθειών επικούρησης του ανθρώπου, έχει ήδη αναπτυχθεί εδώ και πολλές δεκαετίες στις χώρες που προηγήθηκαν στην ανάπτυξη - συνεπώς και στην αύξηση των προβλημάτων των μελών τους- αλλά μαζί σ' αυτές που αναπτύχθηκε ενωρίτερα το ενδιαφέρον για τον άνθρωπο και καλλιεργήθηκαν ενωρίτερα οι νεο-ανθρωπιστικές τάσεις, αποτελεί μια αδιάψευστη απόδειξη της σημαντικότητας της Συμβουλευτικής σε σχέση με τις μορφές αλλά και τα επίπεδα συνθετότητας και πολυπλοκότητας των κοινωνιών.

Δ. ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

Θα ήταν ευχής έργο αν ήταν δυνατόν να παρουσιαστούν σ' ένα κείμενο όπως αυτό οι ειδικές εφαρμογές της Συμβουλευτικής. Είναι όμως πράγμα ανέφικτο. Γι' αυτό και παρακάτω επιχειρείται μια καταγραφή των χώρων στους οποίους εφαρμόζεται η Συμβουλευτική, με απλή μόνο και επιλεκτική αναφορά σε ειδικές εφαρμογές της.*

1. Εκπαίδευση.

Ο χώρος της Εκπαίδευσης, μάλιστα σ' όλες της τις βαθμίδες και προεκτάσεις αποτελεί ένα από τα κύρια πεδία εφαρμογών της Συμβουλευτικής. Αποτελεί μάλιστα έναν απ' τους τρεις άξονες (μαζί με την Απασχόληση, την Κοινωνική Φροντίδα και την Ψυχική Υγεία) πάνω στους οποίους εξελίχτηκε και διαμορφώθηκε η Συμβουλευτική.

Ιδιαίτερα αντικείμενα ενδιαφέροντος, όπου η Σχολική Συμβουλευτική μπορεί να προσφέρει σε ουσιαστικό βαθμό, είναι μεταξύ άλλων: διευκόλυνση της εξασφάλισης σωστής και πλήρους αυτογνωσίας - αυτοαντίληψης, σωστής ατομικής ψυχολογικής, συναισθηματικής, κοινωνικής κλπ. ανάπτυξης, βοήθεια για λήψη αποφάσεων, πρόληψη-αντιμετώπιση εξεταστικού άγχους, μεθοδολογία μελέτης, διαπροσωπικές σχέσεις (ιδιαίτερα ετερόφυλες), σεξουαλική συμβουλευτική - αγωγή, σχέσεις δασκάλων - μαθητών, σχέσεις σχολείου - οικογένειας και κοινωνίας, οικογενειακές σχέσεις, προσαρμογή νέων μαθητών, αντισταθμιστική συμβουλευτική, ψυχολογική στήριξη, παραπομπή σε ειδικούς, θέματα πειθαρχίας, παραβατική συμπεριφορά - βανδαλισμοί, συμβουλευτική γονέων κλπ. (Βρετάκου 1990, Καλαβά - Μυλωνά 1989, Μάνος 1991, Δημητρόπουλος 1987, Teuber 1985)

* Για μια αναλυτική παρουσίαση των εφαρμογών βλ. Δημητρόπουλος 1992β όπου και εκτενέστατη βιβλιογραφία, γενική και ειδική.

2. Υπηρεσίες Απασχόλησης.

Η απασχόληση γενικά, όπως στη δική μας περίπτωση τη διαχειρίζεται ο ΟΑΕΔ με τις επιμέρους οργανωμένες υπηρεσίες του, είναι ο δεύτερος κεντρικός άξονας ανάπτυξης, διαμόρφωσης και εφαρμογής της Συμβουλευτικής. Βέβαια εδώ γίνεται λόγος (πάντοτε σε συνάρτηση με τις κατά καιρούς δυνατότητες των υπηρεσιών αλλά και τη φιλοσοφία που έχει υιοθετηθεί) περισσότερο για την διάσταση της Επαγγελματικής Συμβουλευτικής και του Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Ιδιαίτερα αντικείμενα ενδιαφέροντος, όπου η Επαγγελματική Συμβουλευτική μπορεί να προσφέρει είναι ο προσανατολισμός ατόμων, η αποκατάσταση (“επαγγελματική τοποθέτηση”) ανέργων, ή ατόμων με ειδικές ανάγκες η επιλογή για εκπαίδευση και κατάρτιση (“εκπαιδευτική τοποθέτηση”), η στήριξη νέων και μαθητευόμενων κοκ.

3. Επαγγελματικοί χώροι.

Εδώ γίνεται λόγος για κάθε χώρο επαγγελματικής - παραγωγικής δραστηριότητας, είτε του δημόσιου είτε του ιδιωτικού τομέα. Η εμπειρία από αυτή την εφαρμογή στο εξωτερικό έχει ως εξής: υπηρεσίες, οργανισμοί, επιχειρήσεις κλπ. διαθέτουν έναν ειδικό ο οποίος σε βάση μόνιμης ή μερικής απασχόλησης, παρέχει συμβουλευτική στήριξη στους εργαζόμενους προκειμένου να αντιμετωπίσουν οποιοδήποτε πρόβλημα, είτε εργασιακό, είτε ακόμη και προσωπικό. Έτσι, μεγάλες επιχειρήσεις, τράπεζες, οργανισμοί, πολυκαταστήματα κλπ., έχουν ή μισθώνουν έναν Σύμβουλο (μπορεί να είναι: η προσωπική υγεία, η ασφάλεια, η πρόληψη ατυχημάτων, η ψυχολογική στήριξη, οι σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων, οι σχέσεις εργαζομένων και εργοδοσίας κλπ.

Η εμπειρία από τη χώρα μας περιορίζεται σε ελάχιστες εφαρμογές (μεγάλες επιχειρήσεις ΤΙΤΑΝ-ΔΕΗ-ΙΟΝ-Εμπορική Τράπεζα κ.ά.) με σημαντικά αποτελέσματα.

4. Ιατροπαιδαγωγικές και Κοινωνικοπρονοιακές Υπηρεσίες

Πρόκειται για υπηρεσίες που εντάσσονται στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, οι οποίες ποικίλλουν ευρύτατα ως προς τη μορφή, τη δομή, τους σκοπούς και τη διοικητική εποπτεία: από μονάδες νοσοκομείων μέχρι αποκεντρωμένες μονάδες περίθαλψης και φροντίδας, και μέχρι ειδικά προγράμματα για ειδικούς πληθυσμούς (π.χ. φτώχειας, τσιγγάνων κλπ.).

Ενδεικτικά και μόνο σημειώνονται παρακάτω μερικοί “ειδικοί πληθυσμοί” ή μερικές κατηγορίες ατόμων προς τα οποία απευθύνεται η Συμβουλευτική σ’ αυτές τις περιπτώσεις: άτομα με ειδικές ανάγκες (π.χ. με σωματική αναπηρία, με νυκτική υστέρηση κτλ.), χρόνιοι ασθενείς, μελλοθάνατοι, άτομα που πάσχουν από ανίατες ασθένειες, μαθητές με δυσκολίες προσαρμογής, κακοποιημένα άτομα, άτομα εξαρτημένα κοκ (Αλτάνης 1986b).

5. Ζευγάρια - Οικογένειες

Η Συμβουλευτική ζευγαριών και η Οικογενειακή Συμβουλευτική είναι ένας χώρος με απέραντες στην πράξη εφαρμογές, που μπορούν να ξεκινούν από απλά εργαστήρια διαπροσωπικών σχέσεων και να φθάνουν μέχρι θεραπεία διαλυμένων οικογενειών. Προβλήματα - δραστηριότητες αυτού του

τομέα είναι μεταξύ άλλων προετοιμασία ζευγαριών για γάμο, διαλυμένες οικογένειες, προβλήματα τεκνοποίησης, σχέσεις γονέων και παιδιών, κακοποιημένα παιδιά, σεξουαλική συμπεριφορά κλπ.

6. Εκπαίδευση Γονέων

Αν λάβουμε υπόψη μας ότι ένα μεγάλο μέρος της Συμβουλευτικής υλοποιείται με διαδικασίες μάθησης ή απομάθησης (απόσβεσης), διαμόρφωσης συμπεριφοράς ή τροποποίησης συμπεριφοράς, διαμόρφωσης ή αλλαγής διαθέσεων και στάσεων κλπ., γίνεται προφανές ότι το κύριο μέρος των διαδικασιών και δραστηριοτήτων στην εκπαίδευση γονέων είναι απλά εφαρμογή των λειτουργιών της Συμβουλευτικής (Χουρδάκη, 1989).

7. Ποιμαντική Συμβουλευτική

Η Ποιμαντική Συμβουλευτική είναι μια πολύ σημαντική εφαρμογή της Συμβουλευτικής, με απέραντες δυνατότητες παρέμβασης τόσο σε ατομική όσο και σε ομαδική μορφή. Αν λάβει κανείς υπόψη του την εμβέλεια της εκκλησίας στη δική μας κοινωνία, και την αμεσότητα της σχέσης της με τους ανθρώπους σε επίπεδο ενορίας, γίνεται αντιληπτό το μέγεθος της δυνατότητας που έχει η εκκλησία και το περιβάλλον της για συμβουλευτική παρέμβαση (βλ. Σταυρόπουλος, 1984).

8. Ένοπλες Δυνάμεις

Οι ένοπλες δυνάμεις, τα σώματα ασφαλείας κλπ. είναι χώροι με μεγάλες δυνατότητες και μεγάλη ανάγκη για εφαρμογή της Συμβουλευτικής. Σ' άλλες χώρες υπάρχει ήδη μεγάλη εμπειρία, ενώ στη δική μας περίπτωση μόνο μερικές μεμονωμένες προσπάθειες έχουν γίνει. Ειδικότεροι τομείς εφαρμογών είναι η προσαρμογή των νέων και νεοσυλλέκτων, η επιλογή για ειδικότητες, η ψυχολογική - συναισθηματική στήριξη, η προετοιμασία για επανένταξη, σχέσεις μεταξύ κληρωτών και βαθμοφόρων κλπ.

9. Ειδικότερες Ομάδες

Ανεξάρτητα από τους συγκεκριμένους χώρους εφαρμογών της Συμβουλευτικής, θα ήταν εύκολο να εντοπιστούν ειδικότερα κοινωνικές ομάδες ατόμων οι οποίες αντιμετωπίζουν ιδιόμορφα προβλήματα και μπορούν ν' αποτελέσουν αντικείμενο ξεχωριστού ενδιαφέροντος της Συμβουλευτικής.

Ενδεικτικά σημειώνονται οι ομάδες:

- α. Επαναπατριζόμενοι, παλιννοστούντες,
- β. Πρόσφυγες οικονομικοί, πολιτικοί κλπ.
- γ. Λαθρομετανάστες, λαθροεργαζόμενοι,
- δ. Πολιτιστικές μειονότητες, διαφόρων κατηγοριών,
- ε. Παραβατικές ομάδες ("Σωφρονιστική Συμβουλευτική"),
- στ. Ομάδες ατόμων με ξεχωριστά προβλήματα όπως
 - ομάδες σε απο-εξάρτηση

- ομάδες σε επανένταξη
- ομάδες με ειδικά προβλήματα υγείας

z. Άτομα με ειδικές ανάγκες

n. Ομοφυλόφιλοι κλπ.

10. Ειδικότερες Εφαρμογές

Στην ενότητα αυτή γίνεται μια απλή καταγραφή επιλεκτικά μερικών από τις πιο γνωστές ειδικές εφαρμογές της Συμβουλευτικής, πάλι ανεξάρτητα από το χώρο στον οποίο επιχειρούνται οι εφαρμογές αυτές (μπορεί μια εφαρμογή να γίνεται σε πολλούς και διάφορους χώρους). Τέτοιες εφαρμογές λοιπόν μεταξύ άλλων είναι: Συμβουλευτική για απλή πληροφόρηση, για διευκόλυνση αυτογνωσίας, αυτοαντίληψης, για προσωπική ανάπτυξη, για απόκτηση απλών δεξιοτήτων ζωής, για ψυχολογική - συμβουλευτική στήριξη, για επίλυση προβλημάτων, για διευκόλυνση της προσαρμογής - μετάβασης - ένταξης, για περιπτώσεις ατόμων που εγκαταλείπουν το σπίτι τους, την οικογένειά τους, για περιπτώσεις κακοποιημένων και εγκαταλελλειμένων ατόμων, για διαπροσωπικές σχέσεις - επικοινωνία, για σεξουαλική αγωγή, για περιπτώσεις θανάτου, για καταστάσεις κρίσης, για χρήση ελεύθερου χρόνου, για θεραπεία, για ηθικο-φιλοσοφική-θρησκευτική ανάπτυξη κλπ.

Γίνεται σαφές ότι τα πεδία εφαρμογής της Συμβουλευτικής εντοπίζονται σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, και οι δυνατότητες, συνεπώς, της Συμβουλευτικής για παρέμβαση επικούρησης του ανθρώπου είναι απέραντες. Εκείνο που απαιτείται είναι να εξασφαλίζονται (α.) τα απαιτούμενα μέσα και (β.) οι σωστά εκπαιδευμένοι και ευαισθητοποιημένοι επαγγελματίες.

Ε. ΟΙ “ΘΕΣΜΟΙ ΕΠΙΚΟΥΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ” ΚΑΙ Ο ΣΥΝΔΕΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

1. Ποιοί είναι οι “Θεσμοί Επικούρησης του Ανθρώπου”

Στις συζητήσεις της Συμβουλευτικής ο όρος αυτός χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει κάθε θεσμό (με κάθε λειτουργία, κάθε δραστηριότητα και κάθε ενέργεια) που στοχεύει σε παρέμβαση (είτε προληπτικά είτε αντισταθμιστικά) παροχή βοήθειας, συμπαράστασης, στήριξης, διευκόλυνσης κλπ. στον άνθρωπο.

Είναι προφανές η ανθρωπιστική - υπαρξιστική χροιά στη χρήση και το περιεχόμενο του όρου, και η προσπάθεια και διάθεση να ενσωματωθούν, να προσδοθούν και να επενδυθούν σ' αυτόν λειτουργίες στήριξης του ανθρώπου, όπως λειτουργίες σχετικές με ατομική και ομαδική ψυχική υγεία, με ατομική εξέλιξη, με αυτογνωσία - αυτοαντίληψη, με ψυχολογική και κοινωνική στήριξη, με βιολογική υγεία, με συναισθηματική ισορροπία, με κοινωνική προσαρμογή, με κοινωνικές - διαπροσωπικές σχέσεις κ.ο.κ. Κι είναι το ίδιο προφανές ο κεντρικός ρόλος της Συμβουλευτικής στην ποικιλία αυτή των δραστηριοτήτων.

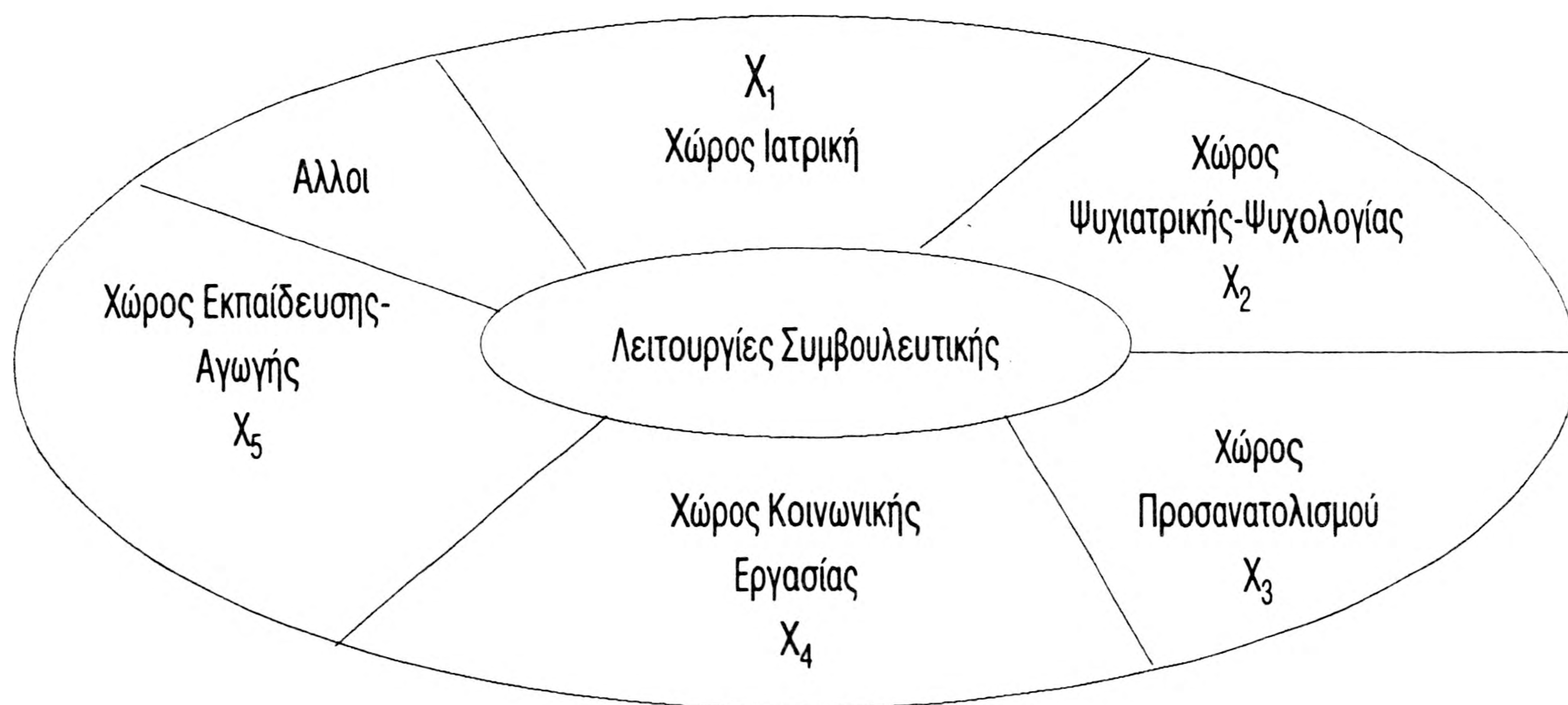
2. Λειτουργοί που τους Υλοποιούν

Είναι φυσικό οι λειτουργοί που εφαρμόζουν στην πράξη μια τόσο μεγάλη ποικιλία ανθρωπιστικών λειτουργιών, και μάλιστα μερικές από τις πολύ εξειδικευμένες δραστηριότητές τους, να ποικίλλουν από χώρο σε χώρο, από επαγγελματική ομάδα σε επαγγελματική ομάδα, από επαγγελματική δραστηριότητα σε επαγγελματική δραστηριότητα. Γιατί η Συμβουλευτική είναι διεπιστημονική, διαθεματική, διεπαγγελματική.

Εμάς δεν θα μας απασχολήσει σ' αυτό το σημείο το αν οι λειτουργοί αυτοί σ' άλλες χώρες είναι Σύμβουλοι (counselors) υψηλού επιπέδου κατάρτισης και εξειδίκευσης. Εμείς προτιμούμε να επιμένουμε στη διεπιστημονικότητα της Συμβουλευτικής, και κατ' επέκταση στην ανάγκη να έχουν μια καλή κατάρτιση στη Συμβουλευτική όλοι οι λειτουργοί που ασχολούνται με τον άνθρωπο: κι ο Σύμβουλος, κι ο Γιατρός, κι ο Δάσκαλος, κι ο Ψυχολόγος, κι ο Μάνατζερ - Διευθυντής, κι ο Κοινωνικός Λειτουργός, κι ο Νομικός, κι ο Προπονητής, κι ο Κληρικός, κι ο Δικαστικός κι ο Αξιωματικός, κι ο Νηπιοβρεφκόμος, κι ο Γονέας κοκ. Κατ' επέκταση, προτιμούμε να επιμένουμε στη θέση ότι σε μια κοινωνία που ενδιαφέρεται για τον άνθρωπο, οι βασικές αρχές της Συμβουλευτικής (αρχές σωστής διαπροσωπικής σχέσης ανεξάρτητα κατεύθυνσης και ευθύνης) πρέπει να είναι κτήμα και να χαρακτηρίζουν τη συμπεριφορά κάθε ανθρώπου. Πολύ περισσότερο, δε, ότι πρέπει να εξασφαλίζεται ότι θα τις κάνει μέσο και εργαλείο ο κάθε λειτουργός και το κάθε άτομο που ανεξάρτητα ιδιότητας ασχολείται με τον άνθρωπο. Σε τελευταία ανάλυση, να τις κάνει τρόπο ζωής, φιλοσοφία ζωής, *modus vivendi*, το κάθε μέλος της κοινωνίας που απευθύνεται στον άνθρωπο.

3. Η Συμβουλευτική ως Διεπιστημονικός Συνδυαστικός Κρίκος

Αν επιχειρείτο μια ανάλυση περιεχομένου των δραστηριοτήτων, ιδίως ανάλυση δεξιοτήτων και έργου, των "θεσμών και λειτουργιών επικούρησης του ανθρώπου", όπως αυτές σκιαγραφήθηκαν παραπάνω, ανεξάρτητα και τυπικής επαγγελματικής ένταξης, ανεξάρτητα χώρου εφαρμογής, ανεξάρτητα φορέα εποπτείας, ανεξάρτητα τυπικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης, κτλ., εύκολα θα διαπιστωνόταν, ότι όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 1, ένας σημαντικός πυρήνας δραστηριοτήτων κάθε χώρου που σχετίζεται με τον άνθρωπο είναι λειτουργίες της Συμβουλευτικής. Είναι ανάγκη να είναι λειτουργίες της Συμβουλευτικής. Μόνο μ' αυτό τον τρόπο οι υπηρεσίες προς τον άνθρωπο θα είναι "ανθρώπινες".

ΣΤ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σ' αυτή την εργασία έγινε μια εισαγωγική συνοπτική παρουσίαση της Συμβουλευτικής. Οριοθετήθηκαν οι σκοποί και το περιεχόμενό της, και σκιαγραφήθηκαν μερικές από τις βασικές τουλάχιστον εφαρμογές της.

Στη χώρα μας οι ειδικές σπουδές Συμβουλευτικής είναι ανύπαρκτες. Όπως είναι αδιαμόρφωτο ακόμη και το επάγγελμα του "Συμβούλου". Σ' αυτό το άρθρο, παρότι δεν παραγνωρίζεται η ανάγκη να καθιερωθούν και στη χώρα μας επαρκείς σπουδές ειδίκευσης Συμβούλου, φυσικά σε πανεπιστημιακό επίπεδο, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη καλής κατάρτισης και στις αρχές και διαδικασίες της Συμβουλευτικής όλων των λειτουργών - επαγγελματιών που ασχολούνται με τον άνθρωπο.

Πρέπει να γίνει και σ' εμάς σαφές, όπως έχει ήδη γίνει σ' όλες τις προηγμένες κοινωνίες, ότι ο άνθρωπος είναι ο ίδιος και στόχος και μέσο σ' ένα κοινωνικό σύνολο. Κι ότι και ως στόχος έχει ανάγκη συνεχούς, δυναμικής προληπτικής κυρίως παρέμβασης αλλά και αντισταθμιστικής φροντίδας, και ως μέσο είναι σημαντική επένδυση που δεν πρέπει να μένει ανεκμετάλλευτο ή αναξιοποίητο. Οι εμπειρίες άλλων κοινωνιών μας δείχνουν το δρόμο. Στη σύντομη αυτή εργασία σκιαγραφήθηκε και ο τρόπος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλιάνης, Παναγιώτης, "Η συμμετοχή του Κοινωνικού Λειτουργού στη θεραπευτική Ομάδα - Διεπιστημονική συνεργασία και AIDS", Κοινωνική Εργασία, τεύχος 22, σελ. 109-118, Αθήνα 1991.
- Brammer, L.M. και Shotrom, E.L. "Therapeutic Psychology Fundamentals of Actualization Counseling and Psychotherapy". New Jersey: Prentice - Holl, 1968.
- Βρεπτάκου, Β. "Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην Ελλάδα". Αθήνα, Εκδ. Παπαζήση 1990.
- Δημητρόπουλος, Ε. "Σχολικός Εκπαιδευτικός και Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Συμβουλευτική" (ε' εκδ.), Αθήνα: Γρηγόρη, 1992α.
- Δημητρόπουλος, Ε. "Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία. Η θεωρία της, η πράξη της, οι Εφαρμογές της." Αθήνα, Γρηγόρη, 1992β.
- Δημητρόπουλος, Ε. "Μπροστά στις Εξετάσεις. Οργάνωση προετοιμασίας και Ψυχολογική Στήριξη του Μαθητή και της Οικογένειάς του". Αθήνα: Θυμάρι, 1987.
- Ivey, A.E., Ivey, M.B. και Simek-Dowling, L. "Counseling and Psychotherapy". New Jersey: Prentice-Hall, 1987.
- Καλαβά-Μυλωνά, Ν. "Συμβουλευτική και Δημοκρατική Παιδεία". Αθήνα: Πατάκης, 1989.
- Μάνος, Κ., "Ψυχοπαιδαγωγική Συμβουλευτική", Αθήνα, 1991.
- Shertzer, B. και Stone, S. "Fundamentals of Guidance. Boston", Houghton - Mifflin, 1981.
- Σταυρόπουλος, Α. "Συμβουλευτική Ποιμαντική". Αθήνα: Λύχνος, 1984.
- Teuber, J. "School Counseling". Encyclopedia of International Education 1985, pp. 4415-4418.
- Tyler, L. "The work of the Counselor". New York: Appleton - Century - Croft, 1969.
- Χουρδάκη, Μ. "Σχολές Γονέων στην Ελλάδα". Αθήνα, 1989.

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ*

Δρ. Ουρανία Καλούρη - Αντωνοπούλου

Καθηγήτρια Παιδαγωγικής, ΣΕΛΕΤΕ

Στο χώρο της εκπαίδευσης, του σχολείου, η Συμβουλευτική είναι συμβουλευτική της παιδαγωγικής σχέσης, συμβουλευτική των μαθημάτων, του επαγγελματικού προσανατολισμού, της ψυχολογίας του μαθητή και των γονιών του. Βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων του μαθητή σε σχέση με το εκπαιδευτικό ίδρυμα, τις διαπροσωπικές του σχέσεις, τις σχέσεις και τις αντιθέσεις του με τους γονείς, στοχεύει στη μείωση του άγχους μέσα απ' τη σωστή καθοδήγηση και τον επαγγελματικό προσανατολισμό, στην αυτογνωσία και αυτοεκτίμηση, στη σωστή κατανομή του ελεύθερου χρόνου. Η θέση της συμβουλευτικής στο σημερινό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, τα προβλήματα που έρχεται και καλείται να επιλύσει ή έχει να αντιμετωπίσει, οι δυσκολίες εφαρμογής της στο σχολείο και οι δυνατότητες ανάπτυξής της είναι τα κύρια σημεία της εισήγησής μας.

Έχουν ήδη προηγηθεί οι τοποθετήσεις των συναδέλφων πάνω σε θέματα συμβουλευτικής.

Θεωρώ λοιπόν περιπό να προσπαθήσω να αναλύσω όρους και να περιγράψω καταστάσεις ήδη γνωστές σε όλους σας, τη στιγμή μάλιστα που καθημερινά βλέπουμε όλο και περισσότερα άρθρα και δημοσιεύσεις στον ευρύτερο χώρο των κοινωνικών-ανθρωπιστικών επιστημών να τεκμηριώνουν την αναγκαιότητα των υπηρεσιών συμβουλευτικής.

Έτσι, μέσα στο χρόνο που μου έχει διατεθεί θα προσπαθήσω να σκιαγραφήσω τη θέση της συμβουλευτικής στο σημερινό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, τα προβλήματα τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει και να βοηθήσει στην επίλυσή τους, ποιες δυσκολίες εφαρμογής του θεσμού και ανάπτυξής του στο χώρο του σχολείου παρουσιάζονται και ποιες οι προοπτικές ανάπτυξής του.

Ας μην ξεχνάμε ότι το παιδί κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας, δεν είναι μόνο ένα άτομο το οποίο αντλεί γνώσεις από το "σχολείο" στο οποίο φοιτά, αλλά συγχρόνως είναι και ένα άτομο το οποίο

* Εισήγηση στην ημερίδα "Συμβουλευτική έννοια - σκοπός - Ειδικές εφαρμογές" που οργάνωσαν στην Αθήνα στις 23 Μαΐου 1992, η Ελληνική Εταιρεία Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (Ε.Λ.Ε.Σ.Υ.Π.) και ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος (Σ.Κ.Λ.Ε.)

αντλεί και αντίστοιχα μεταδίδει παντός είδους επιδράσεις, εμπειρίες, επιρροές, τόσο των διαφόρων παιδαγωγικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται, όσο και των προβλημάτων τα οποία καθημερινά ανακύπτουν και αφορούν πολλές πτυχές της προσωπικότητάς του.

Όπως γίνεται αντιληπτό, τα προβλήματα αυτά μπορεί να είναι προβλήματα προσαρμογής στο εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο φοιτά, προβλήματα διαπροσωπικών σχέσεων (συμμαθητές, δάσκαλοι...), προβλήματα επικοινωνίας με γονείς και λοιπά ανήλικα άτομα, οικονομικά προβλήματα, συναισθηματικά, προβλήματα στις σχέσεις του με το άλλο φύλο κ.ά.

Όμως ο μαθητής του σχολείου, του δημοτικού, γυμνασίου, λυκείου ή ακόμη και ο φοιτητής - σπουδαστής της τριβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκεται αδύναμος πολλές φορές να αντιμετωπίσει τα όποια προβλήματά του ή τις όποιες δυσκολίες επικοινωνίας.

Πολλές φορές ακόμη, τα προβλήματα του μαθητή έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις επιδόσεις του στο σχολείο, και κατ' επέκταση στην αυτοεκτίμησή του, στις σχέσεις του με το δάσκαλο, το γονιό ή τον συμμαθητή. Έχουν επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική υγεία - ας μη ξεχνάμε το υψηλό βαθμό άγχος που έχουν οι σημερινοί νέοι-, στις σχέσεις με το άλλο φύλο, στη γενικότερη τοποθέτηση του παιδιού, του νέου, ως προς τη ζωή, στον επαγγελματικό του προσανατολισμό.

Ο σημερινός νέος, ο σημερινός μαθητής βρίσκεται πολλές φορές - αν όχι τις περισσότερες - σε αδυναμία να ξεπεράσει μόνος του τα όποια του προβλήματα.

Εδώ βρίσκεται η αναγκαιότητα ύπαρξης των υπηρεσιών συμβουλευτικής στο σχολείο. Όπως ο κ. Δημητρόπουλος σημειώνει: "συμβουλευτική είναι η διαδικασία εκείνη κατά την οποία είτε κατά τρόπο ατομικό είτε κατά τρόπο ομαδικό ένα ειδικευμένο άτομο συνεξετάζει με τον μαθητή ή τους μαθητές θέματα ή προβλήματα που τους απασχολούν και τους διευκολύνει στη λύση τους" (Δημητρόπουλος, 1989). Θέματα ή προβλήματα, θα συμπληρώναμε εμείς τα οποία οι μαθητές οποιασδήποτε εκπαιδευτικής βαθμίδας δυσκολεύονται μόνοι τους να επιλύσουν, η οικογένειά τους αδυνατεί να τα βοηθήσει, οπότε και η ευθύνη και η υποχρέωση ανήκει πλέον στη σφαίρα του σχολείου.

Έτσι, όταν μιλάμε για προβλήματα του μαθητή του Δημοτικού σχολείου ή του Γυμνασίου, αυτά είναι συνήθως προβλήματα που σχετίζονται με τα μαθήματα στο σχολείο, τον τρόπο μελέτης, την οργάνωση και κατανομή του ελεύθερου χρόνου, με τη σχολική αποτυχία, προβλήματα οικογενειακά ή συννηθέστερα προβλήματα σχετικά με τον εκπαιδευτικό - επαγγελματικό προσανατολισμό.

Για τον μαθητή του Λυκείου, για τον έφηβο, τα προβλήματά του κυρίως είναι σε σχέση με τις ετερόφυλες σχέσεις, σε σχέση με συναισθηματικά ή κοινωνικά θέματα, σε σχέση με τη λήψη αποφάσεων, τον επαγγελματικό προσανατολισμό και τον προγραμματισμό του απέναντι στο άνοιγμα που έρχεται να κάνει τελειώνοντας το λύκειο στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο.

Ακόμη, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η συμβουλευτική στο σχολείο έχει καθαρά προληπτικό λόγο, βοηθώντας το άτομο να συγκεντρώσει και να αφομοιώσει πληροφορίες πάνω στο είδος της ζωής που από τη μια επιθυμεί και από την άλλη του προσφέρεται να ζήσει.

Ο Πρόεδρος της ΕΛΕΣΥΠ καθορίζει σαν προβλήματα, με τα οποία ασχολείται η συμβουλευτική, οποιαδήποτε κατάσταση που μπορεί να εμποδίσει τη φυσιολογική ανάπτυξη και εξέλιξη οποιασδήποτε πλευράς της προσωπικότητας του ατόμου ή την πραγμάτωση των κοινωνικά αποδεκτών σκοπών που έχει θέσει το άτομο (Δημητρόπουλος, 1991).

Εμείς θα τολμούσαμε να πούμε επιπλέον συμμεριζόμενοι την άποψη του Α. Leon που μιλάει για Ψυχοπαιδαγωγική του Προσανατολισμού και του Μ. Debesse που μιλά για θεραπευτική παιδαγωγική,

ότι στο χώρο του σχολείου η συμβουλευτική είναι συμβουλευτική της παιδαγωγικής σχέσης, συμβουλευτική των μαθημάτων, του επαγγελματικού προσανατολισμού, της ψυχολογίας του μαθητή, συμβουλευτική όπου η κάθε στάση και το κάθε πρόβλημα του μαθητή δεν αντιμετωπίζεται μεμονωμένα, αλλά σε συνάρτηση με τη γενική τοποθέτηση και στάση του τόσο στο εσωσχολικό όσο και στο εξωσχολικό περιβάλλον.

Σήμερα, στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικότερα στις τάξεις Α' Β' Γ' γυμνασίου, Α' και Β' λυκείου Α' ΤΕΛ, μιλάμε - ήδη από το 1976 (στην αρχή πειραματικά) - για ΣΕΠ, ειδικότερα δε στο μάθημα ΣΕΠ, το οποίο έχει επιμέρους στόχους αναλυτικά για κάθε τάξη εφαρμογής του. Στόχους οι οποίοι συνοπτικά κινούνται σε συγκεκριμένους άξονες επιδιώκοντας: κατανόηση του ρόλου των μαθητών, ευαισθητοποίησή τους στη λήψη αποφάσεων, ενημέρωση για τους τρόπους και τις πηγές πληροφόρησης, ανάγκη συσχετισμού ενδιαφερόντων και επαγγέλματος, εκλογή δέσμης και τέλος μετάβαση στην ενεργό ζωή.

Η ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή μπορούμε να πούμε ότι επιδιώκεται κύρια στις 2 πρώτες τάξεις του Γυμνασίου, ενώ από τη Γ' Γυμνασίου και μετά το κέντρο βάρους μετατοπίζεται από τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του μαθητή, στην άσκηση για λήψη αποφάσεων, τον επαγγελματικό προσανατολισμό και την προετοιμασία για την ενεργό επαγγελματική ζωή.

Κύρια στοιχεία του ΣΕΠ σήμερα στο σχολείο είναι η πληροφόρηση για σπουδές και επαγγέλματα, είναι οι συζητήσεις και οι ομαδικές ασκήσεις, οι επαφές με εργαζομένους και επιπλέον η συνεργασία με τους γονείς (όταν και αν αυτή είναι δυνατή).

Στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο υπάρχει η ομάδα ΣΕΠ η οποία εξετάζει και δημιουργεί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εφαρμογή του Ε. Προσανατολισμού, σε κάθε γραφείο και Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υπάρχει ένας υπεύθυνος ΣΕΠ για την καλύτερη εφαρμογή του θεσμού στην περιοχή του και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Β/θμιας εκπαίδευσης υπάρχει ο καθηγητής ΣΕΠ ο οποίος αφού έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον για το θεσμό έχει επιμορφωθεί στην καλύτερη περίπτωση σε σχετικά θέματα με 3ήμερα, 5θήμερα ή 5μηνα σεμινάρια ή αντίστοιχα έχει ειδικευθεί σε θέματα ΣΕΠ στο εξωτερικό.

Όμως, όπως βλέπουμε στο χώρο του σχολείου, στο χώρο της εκπαίδευσης μιλάμε για Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό, ειδικότερα για μάθημα Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και όχι για Συμβουλευτική.

Μήπως όμως ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός δεν είναι ένα κομμάτι της Συμβουλευτικής και δεν παίζει ένα πολύ θετικό ρόλο στην εξέλιξη του παιδιού και του εφήβου;

Ας μη ξεχνάμε ότι ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός αρχίζει να γίνεται πραγματικότητα, στην εκπαίδευση από το 1976, στοχεύοντας στο να βοηθήσει τον μαθητή, το παιδί και τον έφηβο, να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες της ζωής, στις νέες εξελίξεις στην αγορά εργασίας, στην ανάγκη για εξειδικευμένο δυναμικό, στις νέες επαγγελματικές δραστηριότητες.

Η εκλογή όμως του επαγγέλματος και η προσαρμογή του νέου στο άνοιγμά του στη ζωή δεν είναι ένα από τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει το παιδί και κύρια ο έφηβος και δεν είναι ένα πρόβλημα καθαρά παιδαγωγικό-συμβουλευτικό;

Σύμφωνα με την ομάδα εργασίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στόχος του μαθήματος ΣΕΠ έτσι όπως σήμερα εφαρμόζεται στο σχολείο είναι να συνειδητοποιήσει ο μαθητής την κοινωνική του διάσταση, να καλλιεργήσει μέσα στην ομάδα τις ικανότητές του για διαπροσωπικές σχέσεις με πνεύμα

συνεργασίας και όχι ανταγωνισμού, να αναπτύξει πρωτοβουλίες και να ενισχύσει το αυτοσυναίσθημά του.

Αυτοί δεν είναι επιμέρους όμως στόχοι και της συμβουλευτικής;

Η αυτογνωσία δεν είναι συγχρόνως στόχος του Επαγγελματικού Προσανατολισμού και της Συμβουλευτικής;

Η πληροφόρηση πάνω στις ικανότητες του ίδιου του μαθητή όσο και πάνω στις διάφορες όψεις, πλευρές της ζωής για την οποία προετοιμάζεται δεν είναι συγχρόνως στόχος του ΣΕΠ έτσι όπως σήμερα στο σχολείο μας νοείται και εφαρμόζεται, αλλά και της Συμβουλευτικής;

Βέβαια όσο η κοινωνία μας εξελίσσεται, όσο η αγορά εργασίας γίνεται όλο και πιο δύσκολη και περίπλοκη, όσο το ποσοστό της ανεργίας μεγαλώνει, και όσο αλλάζει η παραδοσιακή οικογένεια τόσο περισσότερο αισθητή γίνεται η ανάγκη για Προσανατολισμό ή πιο σωστά για συμβουλευτική, χωρίς όμως τώρα πάντοτε οι λειτουργοί του θεσμού αυτού (ειδικότερα στο χώρο της εκπαίδευσης) να μπορούν να καλύψουν τις απαιτήσεις και τις ανάγκες των νέων.

Αν θελήσουμε να δούμε την πραγματικότητα που επικρατεί σήμερα στο σχολείο της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα δούμε ότι για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός δεν είναι μάθημα, αλλά μια ξεχωριστή δραστηριότητα της οποίας η βάση είναι η αυτογνωσία και η οποία στοχεύει:

- α) στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή,
- β) στην πληροφόρησή του για σπουδές - επαγγέλματα και αγορά εργασίας,
- γ) στην προσπάθεια για αρμονική ένταξη στο κοινωνικό σύνολο (Ομάδα ΣΕΠ Παιδαγωγικού Ινστιτούτου 19)

Πώς όμως αυτοί οι στόχοι μπορούν να επιτευχθούν στο χώρο του σχολείου; Ποιοι οι λειτουργοί του θεσμού - καθηγητές των σχολείων που μπορούν να καλύψουν τους παραπάνω στόχους;

Είναι εύκολο ο καθηγητής της τάξης να είναι συγχρόνως και ο καθηγητής ΣΕΠ, να είναι δηλαδή συγχρόνως και ο λειτουργός της Συμβουλευτικής, ο Σύμβουλος όπως θα λέγαμε και όπως θα έπρεπε;

Οι δραστηριότητες του μαθήματος ΣΕΠ που λαβαίνουν χώρα στο σχολείο πράγματι τείνουν να ανταποκριθούν στους στόχους που η ομάδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου έχει θέσει.

Όμως αν οι διάφορες δραστηριότητες Προσανατολισμού στο σχολείο κατορθώνουν να οδηγήσουν τον μαθητή σε αυτοεκτίμηση, θετική αυτοαντίληψη, αυτογνωσία και να το πληροφορήσουν σε σχέση με το πώς πρέπει να επιλέξει την κατάλληλη σχολική και επαγγελματική κατεύθυνση, οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι η δυνατότητα πληροφόρησης που προσφέρεται στο μαθητή είναι πολύ μικρή. Και είναι πολύ μικρή, γιατί δεν υπάρχει κάποιος οργανωμένος φορέας, κάποια υπηρεσία συγκέντρωσης, επεξεργασίας και παροχής πληροφοριών για σπουδές, επαγγέλματα, αγορά εργασίας. Ο καθηγητής ΣΕΠ όπως άλλωστε και ο Σύμβουλος δεν είναι δυνατό να καλύπτει όλους τους τομείς πληροφόρησης. Βέβαια, έχει τη δυνατότητα και ικανότητα να βοηθήσει τους μαθητές στο να συγκεντρώσουν, αξιολογήσουν και αξιοποιήσουν μόνοι τους πηγές πληροφοριών μέσα από διάφορες εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Εκθέσεις συντονιστών ΣΕΠ άλλωστε διαπιστώνουν ότι οι μαθητές του Γυμνασίου δεν ενθουσιάζονται από τις διδακτικές ενότητες του μαθήματος που αναφέρονται σε κοινωνιολογικά - ψυχολογικά

θέματα και ζητούν αντίστοιχα σε μεγάλο βαθμό επαγγελματική ενημέρωση. Πράγμα που επιβεβαιώνει την αδυναμία του σχολείου να καλύψει τον τομέα πληροφόρησης.

Άλλωστε και από την έρευνα Συμβουλευτική - Προσανατολισμός στη Β'θμια εκπαίδευση (Δημητρόπουλος 1986) διαπιστώνεται ότι όσο πιο ενημερωμένοι είναι οι γονείς σε θέματα ΣΕΠ και πιο καταρτισμένοι οι δάσκαλοι, τόσο περισσότερο η αίσθηση ότι οι μαθητές βοηθιούνται είναι αυξημένη.

Ίσως δεν θα πρέπει να παραλείψουμε εδώ τη σημαντική βοήθεια που ήδη έχουν προσφέρει στους μαθητές οι εκδόσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (και μερικές φορές σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ-συνεργασία που κατά τη γνώμη μου θα έπρεπε να υπάρχει σε μόνιμη βάση) "Δρόμοι μετά το Γυμνάσιο", "Δρόμοι μετά το Λύκειο" και "Οδηγός Επαγγελμάτων".

Ο καθηγητής όμως ΣΕΠ είναι κατάλληλα προετοιμασμένος προκειμένου να προσφέρει τη βοήθεια τόσο του Εκπαιδευτικού - Επαγγελματικού προσανατολισμού, όσο και γενικότερα της Συμβουλευτικής στο μαθητή;

Οι καθηγητές σήμερα ΣΕΠ στο σχολείο είναι στη μεγάλη τους πλειοψηφία - όπως είδαμε - επιμορφωμένοι από ολιγοήμερα ή ολιγόμηνα σεμινάρια σε θέματα ΣΕΠ.

Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι καθώς η Συμβουλευτική είναι ένας κλάδος που προϋποθέτει γνώσεις παιδαγωγικής - ψυχολογίας - θεωρία οικονομικών εφαρμογών - οικονομίας - φιλοσοφίας - κοινωνιολογίας και άλλων συναφών επιστημών, πιθανά αυτή η επιμόρφωση δεν είναι αρκετή.

Όμως, νομίζω, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι δεν παύουν οι καθηγητές ΣΕΠ να είναι εκπαιδευτικοί. Και δεν παύουν να έχουν εκείνη την παιδαγωγική ευαισθησία που χαρακτηρίζει τον δάσκαλο, που καταλαβαίνει την αλλαγή της συμπεριφοράς στον μαθητή του, που γνωρίζει τα προβλήματα της οικογένειάς του, που γνωρίζει τα ενδιαφέροντα, τα χαρακτηριστικά και τις ικανότητές του και που ο ίδιος ο μαθητής του τον νοιώθει πρόσωπο εμπιστοσύνης.

Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να σημειώσουμε ότι προτού η συμβουλευτική ή και το μάθημα ΣΕΠ μπει στα σχολεία, ο δάσκαλος αποτελούσε - όπως και σήμερα αποτελεί - πρότυπο κοινωνικής και επαγγελματικής συμπεριφοράς για τον μαθητή και ότι ο δάσκαλος μέσω του όποιου μαθήματος δίδασκε πολλές φορές προχωρούσε σε ομαδική συμβουλευτική, παρέχοντας πληροφορίες, βοηθώντας να γίνουν γνωστά ενδιαφέροντα, κλίσεις, φιλοδοξίες, ικανότητες.

Ας μην ξεχνάμε ότι πάντοτε η συνεργασία δασκάλου-μαθητή υπήρχε, η συνεργασία σχολείου - σπιτιού υπήρχε και ότι ποτέ ο δάσκαλος δεν έπαψε να είναι συμπαραστάτης του μαθητή.

Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να μένουμε στην καλή προαίρεση του δασκάλου. Βέβαια και όχι.

Θα μπορούσε στο εκπαιδευτικό μας σύστημα ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση να μιλάμε για Συμβουλευτική, για Συμβουλευτική που θα έχει σαν στόχο την αυτογνωσία και την αυτοαντίληψη μέσα από τις κατάλληλες δραστηριότητες, ασκήσεις, παιχνίδια κλπ. Ήδη από το Δημοτικό σχολείο το παιδί πρέπει να συνειδητοποιήσει τους λόγους για τους οποίους η εργασία είναι απαραίτητη, να αντιληφθεί τα ενδιαφέροντά του, τις ικανότητές του. Μέσα στα πλαίσια μιας έρευνας που κάνω σε σχέση με τον Προσανατολισμό, τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού και την ιδεολογικο-πολιτική τους κατεύθυνση μπορώ πολύ πολύ απλά ήδη να παρατηρήσω ότι από τις πρώτες ήδη τάξεις του δημοτικού ξεκινάει μια πρώτη επαφή με τον Προσανατολισμό ότι υπάρχει διαχωρισμός σε επαγγέλματα ανδρικά - γυναικεία, ότι μέσα από τα σχολικά βιβλία διαφαίνεται η αναγκαιότητα της εργασίας, καθώς επίσης

και ότι γίνεται και η γνωριμία του παιδιού μια πρώτη βέβαια γνωριμία, με τα ενδιαφέροντά του, αλλά συγχρόνως και με τις ιδιαίτερες ικανότητες που πιθανό αυτό έχει.

Θα ήταν άλλωστε παράλειψη να μη σημειώσουμε ότι ήδη και από την προσχολική αγωγή γίνεται μια πρώτη μύηση στο Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό και εμείς πιο σωστά θα λέγαμε ότι ήδη από την προσχολική αγωγή διαφαίνεται η ανάγκη Συμβουλευτικής, η ανάγκη ύπαρξης του θεσμού και σ' αυτή τη βαθμίδα εκπαίδευσης.

Στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ο θεσμός θα πρέπει να στοχεύει κύρια στην αυτογνωσία, στη δημιουργία θετικής αυτοεικόνας και θετικής αυτοεκτίμησης. (Ας μην ξεχνάμε ότι όσο ο νέος γνωρίζει καλύτερα τον εαυτό του και όσο περισσότερο πιστεύει σ' αυτόν, τόσο πιο εύκολη και επιτυχής είναι η επαγγελματική του επιλογή και απόφαση.

Θα πρέπει να στοχεύει στη συνειδητοποίηση από πλευράς των μαθητών των αξιών και των ικανοτήτων τους, στη γνωριμία με τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους.

Θα πρέπει να στοχεύει στην πληροφόρηση για τις σπουδές, τα επαγγέλματα, τον κόσμο της παραγωγής.

Θα πρέπει τέλος ίσως περισσότερο από όλα να στοχεύει στην επίλυση των προβλημάτων των νέων παιδιών της Β' θμιας εκπαίδευσης. Προβλημάτων σχετικών όχι μόνο με τον Εκπαιδευτικό και Επαγγελματικό τους προσανατολισμό, αλλά και με τον ευρύτερο προσανατολισμό τους στη ζωή. Προβλημάτων προσαρμογής στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, προβλημάτων διαπροσωπικών σχέσεων, σεξουαλικών προβλημάτων, υγείας, ναρκωτικών, συνεχούς αποτυχίας και απογοήτευσης, άγχους, απόπειρες αυτοκτονιών, υπερβολικής επιθετικότητας, βανδαλισμών, κουλινγκανισμών όπως εύκολα θα λέγαμε.

Για να γίνουν όμως όλα αυτά θα πρέπει να υπάρξει στήριξη του θεσμού από το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Θα πρέπει σε κάθε σχολείο να υπάρξει υλικοτεχνική υποδομή, δελτία ατομικών πληροφοριών των μαθητών, χώροι για ατομικές συνεντεύξεις, καλά οργανωμένη βιβλιοθήκη, αίθουσες αυτοπληροφόρησης, δυνατότητα τοποθέτησης των μαθητών σε επαγγελματικό περιβάλλον, δυνατότητα στενής συνεργασίας, ανάμεσα στους γονείς, τον δάσκαλο και τον μαθητή.

Όμως ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός για τον οποίο μιλάμε στο σχολείο ή ο θεσμός Συμβουλευτική - Προσανατολισμός για τον οποίο θα προτιμούσαμε να μιλάμε στον ίδιο χώρο, έχει μόνο θετικά σημεία;

Μέχρι ποιου σημείου θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι συμβάλλει πράγματι στο άνοιγμα του νέου στον κόσμο που τον περιβάλλει ή μήπως θα μπορούσαμε εδώ να σκιαγραφήσουμε μερικά προβλήματα που η ίδια η εφαρμογή του θεσμού θέτει;

Ήδη σχεδόν στην αρχή της έκδοσης της επιθεώρησης "Συμβουλευτική και Προσανατολισμός", το 1987 (τ. 2-3) η Δήμητρα Σκαύδη έθετε το πρόβλημα:

— Είναι πράγματι ανοιχτή ολόκληρη η κλίμακα των ευκαιρών σε όλα τα παιδιά, απ' όποιο επίπεδο της κοινωνικής διαστρωμάτωσης κι αν προέρχονται; Αν ναι, έχει καλώς. Αν όχι, πώς συμβιβάζονται οι στόχοι του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού με την τυχόν ανισότητα των ευκαιριών;

— Πώς θα υπηρετήσει ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός τους σκοπούς του, της ανάπτυξης του ατόμου σ' έναν κόσμο που απειλείται από την ανεργία ή την υποαπασχόληση;

— Τι σημαίνει η υψηλή σχολική επίδοση; σημαίνει κατ' ανάγκη ξεχωριστές δυνατότητες και για

ποιο πράγμα; Η χαμηλή σχολική επίδοση σημαίνει μειωμένες δυνατότητες; μπορεί η σχολική επίδοση να χρησιμοποιηθεί σαν έντιμο επιχείρημα για την άνιση κατανομή του μέλλοντος;

Εμείς μετά από μια 5ετία, θα λέγαμε ότι πράγματι αυτά είναι και παραμένουν σημαντικά προβλήματα.

Θα λέγαμε ότι το να ζητήσει από έναν έφηβο να αποφασίσει για τον Επαγγελματικό του Προσανατολισμό, να αποφασίσει για το μέλλον του, δείχνοντάς του ταυτόχρονα τις δυνατότητες, ικανότητες και κλίσεις του, είναι ταυτόσημο σαν να του λέμε να θέσει τέρμα στις πιθανότητες, σαν να του απαγορεύουμε να ζει στον κόσμο του αριστοτεχνισμού, του ταλέντου και του πολυτάλαντου, και συνεπώς του ονείρου. (Drevillon 1970). Και αυτό δεν είναι ένα από τα σημαντικά προβλήματα που θέτει η εφαρμογή του θεσμού στο σχολείο;

Ο J. Giraudaux έγραφε: “Αρνιόμουν να δείξω την κλίση μου. Δεν ήθελα ακόμη να πω τι θα γίνω... Ένιωθα ότι ήμουν ικανός να γίνω αξιωματικός, τραπεζίτης, αρχιτέκτονας. Δεν μπορούσα να το πάρω απόφαση, να δεχτώ το χαρτί που μου έδειχναν και που θα με ανάγκαζε πλέον να γίνω και εγώ ένας απ’ αυτούς, δηλαδή θα με υποχρέωνε να μη χίζω πια καθαρδικούς ναούς, να μην οδηγώ στρατιές, να μη γίνω πιθανά μοναχός...”.

Μήπως λοιπόν πράγματι για τον Προσανατολισμό επιλέγω είναι συνώνυμο του συμβιβάζομαι;

Και αν αυτό γίνεται πράγματι, ποιος ο ρόλος των παιδαγωγών που θα μπορούσαμε να το αποφύγουμε;

Θα λέγαμε ότι γι’ αυτόν ακριβώς το λόγο προτιμούμε να μιλάμε αντί για μάθημα Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, για τον θεσμό Συμβουλευτική - Προσανατολισμός, στον οποίο η παρουσία της Συμβουλευτικής είναι το ίδιο έντονη με την παρουσία του Προσανατολισμού. Για θεσμό ο οποίος προσπαθεί με το κάθε μάθημα που διδάσκεται στο σχολείο, με την κάθε δραστηριότητα στην οποία συμμετέχει ο μαθητής, να γνωρίσει ο τελευταίος τον εαυτό του, να συνειδητοποιήσει την εικόνα του, να μπορέσει να ονειρευτεί σαν τον J. Giraudaux, αλλά και να χαράξει σε ρεαλιστικές βάσεις τον άξονα της ζωής του.

Μπορούμε να πούμε ότι η συμβουλευτική γίνεται το αντικείμενο όλων των δασκάλων, όλων των εκπαιδευτικών, όλων των παιδαγωγών.

Ότι η Συμβουλευτική δεν είναι δραστηριότητα της στιγμής, δεν είναι δραστηριότητα που μπορεί να περιοριστεί στην Α΄θμια, ή Β΄θμια εκπαίδευση, αλλά δραστηριότητα στην οποία μπορούμε σε κάθε πρόβλημα στη διάρκεια της ζωής μας να ανατρέξουμε.

Οι συνθήκες της ζωής μας συνεχώς αλλάζουν, οι απαιτήσεις στον επαγγελματικό χώρο γίνονται ολοένα και μεγαλύτερες και γι’ αυτό εμείς θα αντλήσουμε κουράγιο από τα λόγια του G. Mialaret του οποίου είχα την τύχη να είμαι φοιτήτρια και συνεργάτρια και ο οποίος λέει ότι μπορούμε να μιλάμε για Προσανατολισμό σε δύο διαφορετικά επίπεδα: αρχικά στη σχολική μας ηλικία και κατά δεύτερο λόγο στην ηλικία των 40-45 χρόνων.

Οι υπηρεσίες λοιπόν της Συμβουλευτικής έχουν τον χρόνο - χρειάζονται ίσως τα μέσα - να οργανωθούν και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους τόσο μέσα στο σχολείο - θέμα με το οποίο κύρια ασχοληθήκαμε στην εισήγησή μας, όσο όμως και έξω από το σχολείο σε όλες τις εξωσχολικές μας δραστηριότητες.

Θα πρέπει να παρατηρήσετε ότι δεν αναφέρθηκα σχεδόν καθόλου στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό έγινε για 2 λόγους: αφενός γιατί ήδη το 1988 το θέμα είχε αρκετά καλυφθεί στο

Πανελλήνιο συνέδριο της ΕΛΕΣΥΠ με θέμα ο θεσμός Συμβουλευτική - Προσανατολισμός και η Τριτοβάθμια εκπαίδευση και αφετέρου γιατί στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Συμβουλευτική αρχίζει μόλις τελευταία να κάνει την εμφάνισή της, πράγμα όμως πολύ ενθαρρυντικό. Ήδη ιδρύθηκαν και λειτουργούν Συμβουλευτικά κέντρα στο χώρο ορισμένων ΑΕΙ και ΤΕΙ. Εξαίρεση, πρέπει να σημειώσουμε ότι αποτελεί το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο υπηρετώ, η ΣΕΛΕΤΕ, όπου ήδη από το 1979 λειτουργεί γραφείο Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Τελειώνοντας, νομίζω ότι τόσο στην Α΄θμια, Β΄θμια και Γ΄θμια εκπαίδευση πρέπει πλέον να μιλάμε για οργανωμένες υπηρεσίες συμβουλευτικής.

Πρέπει πλέον να έχουμε τη δυνατότητα να προσφέρουμε σε κάθε νέο άτομο τη δυνατότητα γνωριμίας με τον εαυτό του, βοηθώντας το όχι να κλείσει τις φτερούγες και τα όνειρά του πίσω από ένα περιορισμένο εκπαιδευτικό - επαγγελματικό προσανατολισμό, αλλά βοηθώντας το να ανοίξει τις φτερούγες του στον ευρύτερο επαγγελματικό - κοινωνικό χώρο, μέσα απ' τη σωστή πληροφόρηση, μέσα απ' τη σωστή συμβουλευτική σχέση, μέσα απ' την παραδοχή, αποδοχή και γνωριμία με τον εαυτό του και το περιβάλλον του.

Ο λειτουργός της Συμβουλευτικής, ο σύμβουλος δεν είναι ένας μάγος, ούτε ένας δάσκαλος, ούτε μια μηχανή πληροφοριών (DREVILLON, 1974). Έχει σαφώς καθορισμένο ρόλο, να βοηθήσει, καθοδηγήσει, προσανατολίσει το παιδί και να βοηθήσει το κάθε άτομο να τοποθετηθεί σωστά απέναντι στη ζωή. Έχει σαν ρόλο να βοηθήσει το άτομο να ξεκαθαρίσει τη γύρω του πραγματικότητα, αλλά δεν τον οδηγεί. Όπως χαρακτηριστικά με τα λόγια του J. DREVILLON θα λέγαμε, δεν του δίνει το χέρι να περάσει το δρόμο, παρά μόνο αν αυτό είναι τυφλό...

Αυτός νομίζουμε ότι είναι και θα πρέπει να είναι ο ρόλος της Συμβουλευτικής στην εκπαίδευση, στο σχολείο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Σ.: Συμβουλευτική - Προσανατολισμός στη Β΄θμια Εκπαίδευση. Μια πρώτη προσπάθεια αξιολόγησης του θεσμού. Αθήνα, Καραμπερόπουλος 1986.
2. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Σ.: Σχολικός Εκπαιδευτικός και Επαγγελματισμός Προσανατολισμός και Συμβουλευτική. Αθήνα, Γρηγόρη 1989.
3. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Σ.: Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία. Η θεωρία της, η πράξη της, οι εφαρμογές της. Γρηγόρη 1991.
4. DREVILLON, J.: L'orientation scolaire et professionnelle, 1970.
5. DREVILLON, J.: La psychologie de l'adolescent, 1974.
6. MIALARET, G.: Les applications de la psychologie au domaine scolaire, Traité de psychologie appliquée, 1960.
7. ΣΚΑΥΔΗ, Δ.: Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, τ. 2-3, 1987.
8. ΤΕΤΤΕΡΗ, Ι., ΣΚΑΥΔΗ, Δ., ΡΟΥΣΣΕΑΣ, Π., ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ, Δ.: Αξιολόγηση του Σχολικού Επ. Προσανατολισμού από τους μαθητές της Γ΄ γυμνασίου. Ανάγκες και προσδοκίες της ΠΙ/ΥΠΕΠΘ, 1989.